Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

18 päivänä lokakuuta 2017 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Sosiaalipolitiikka – Direktiivi 76/207/ETY – Miesten ja naisten yhdenvertainen kohtelu työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa – Sukupuoleen perustuva syrjintä – Jäsenvaltion poliisikoulun valintakoe – Kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa tähän valintakokeeseen pääsy edellyttää kaikilta hakijoilta tiettyä vähimmäispituutta

Asiassa C-409/16,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Symvoulio tis Epikrateias (ylin hallintotuomioistuin, Kreikka) on esittänyt 15.7.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.7.2016, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Ypourgos Esoterikon ja

Ypourgos Ethnikis paideias kai Thriskevmaton

vastaan

Maria-Eleni Kalliri,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta (esittelevä tuomari) sekä tuomarit C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, S. Rodin ja E. Regan,

julkisasiamies: P. Mengozzi,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Maria-Eleni Kalliri, edustajanaan P. Aggelakis, dikigoros,

– Kreikan hallitus, asiamiehinään K. Georgiadis, D. Katopodis ja E. Zisi,

– Euroopan komissio, asiamiehinään M. Patakia ja C. Valero,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: kreikka.

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9.2.1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY (EYVL 1976, L 39, s. 40), sellaisena kuin se on muutettuna 23.9.2002 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/73/EY (EYVL 2002, L 269, s. 15; jäljempänä direktiivi 76/207), sekä miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa 5.7.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/54/EY (EUVL 2006, L 204, s. 23) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Ypourgos Esoterikon (sisäasiainministeri, Kreikka) ja Ypourgos Ethnikis paideias kai Thriskevmaton (opetus- ja uskontoasiainministeri, Kreikka) sekä Maria-Eleni Kalliri ja jossa on kyse viimeksi mainitun nostamasta kanteesta sellaisten hallintotoimien kumoamiseksi, jotka perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön, jonka mukaan kreikkalaisen poliisikoulun valintakokeeseen pääsy edellyttää hakijoilta tiettyä vähimmäispituutta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 76/207 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on toteuttaa jäsenvaltioissa miesten ja naisten tasa-arvoinen kohtelu mahdollisuuksissa työhön, uralla etenemiseen ja ammatilliseen koulutukseen sekä työoloissa samoin kuin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla sosiaaliturvassa. Tästä periaatteesta käytetään jäljempänä nimitystä ’tasa-arvoisen kohtelun periaate’.”

4 Direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tasa-arvoisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan jäljempänä, että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi tai välillisesti etenkään siviilisäädyn tai perheaseman perusteella.

2. Tässä direktiivissä sovelletaan seuraavia määritelmiä:

– ’välitön syrjintä’: tilanne, jossa henkilöä kohdellaan sukupuolen perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa,

– ’välillinen syrjintä’: tilanne, jossa näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa henkilöt näiden sukupuolen perusteella erityisen epäedulliseen asemaan toiseen sukupuoleen verrattuna, paitsi jos kyseisellä säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on puolueettomasti perusteltavissa oleva oikeutettu tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia,

– –”

5 Mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltaminen tarkoittaa sitä, että julkisella tai yksityisellä sektorilla, julkiset laitokset mukaan lukien, ei saa olla välitöntä tai välillistä sukupuoleen perustuvaa syrjintää seuraavilla aloilla:

a) työpaikan, itsenäisenä ammatinharjoittajana tehdyn työn tai toimen saamisen ehdot, valinta- ja työhönottoperusteet mukaan lukien, toimialasta ja ammattiasemasta riippumatta, uralla eteneminen mukaan lukien.

_ –”

Kreikan oikeus

6 Lain 2226/1994, joka koskee opiskelijoiden sisäänottoa, ammatillista koulutusta ja täydennyskoulutusta poliisikouluissa ja palo-opiston alipäällystön osastolla (FEK A’ 122) 1 §:n 2 momentin a kohdan, sellaisena kuin se on muutettuna lain 2713/1999 (FEK A’ 89) 12 §:n 1 momentilla ja sitten lain 3103/2003 (FEK A’ 23) 20 §:llä, mukaan näihin oppilaitoksiin otetaan miehiä ja naisia. Kyseisen säännöksen nojalla hakijoita koskevat vaatimukset ja heille järjestettävät esivalintakokeet ovat samat molemmille sukupuolille.

7 Poliisipäällystö- ja poliisikouluihin pääsystä yleisten kokeiden järjestelmässä annetun presidentin asetuksen 4/1995 (FEK A’ 1) 2 §:n 1 momentin f kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna presidentin asetuksen 90/2003 (FEK A’ 82) 1 §:n 1 momentilla, säädetään, että poliisipäällystö- ja poliisikouluihin hakevien siviilitaustaisten mies- ja naispuolisten hakijoiden on oltava pituudeltaan vähintään 170 senttimetriä ilman kenkiä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

8 Kreikan poliisijohtajan päätöksellä julkaistiin presidentin asetuksen 4/1995 säännösten mukaisesti, sellaisina kuin ne ovat muutettuina presidentin asetuksen 90/2003 säännöksillä, Kreikan poliisipäällystö- ja poliisikouluihin kirjoittautumista lukuvuodelle 2007–2008 koskeva valintakoeilmoitus.

9 Valintakoeilmoituksen II.6 kohdan mukaan hakijoiden on oltava pituudeltaan vähintään 170 senttimetriä ilman kenkiä.

10 Kalliri teki tähän kokeeseen osallistumista koskevan hakemuksen, jonka liitteenä olivat vaaditut asiakirjat, Vrakhátin (Kreikka) poliisiyksikölle, joka palautti kyseiset asiakirjat hänelle sillä perusteella, että hän ei täyttänyt presidentin asetuksen 4/1995 2 §:n 1 momentin f kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna presidentin asetuksen 90/2003 1§:n 1 momentilla, edellytettyä 170 senttimetrin vähimmäispituutta, koska hänen pituutensa oli 168 senttimetriä.

11 Hallinto epäsi Kallirin osallistumisen kyseessä olevaan valintakokeeseen Vrakhátin poliisiyksikön asiakirjojen palauttamista koskevan päätöksen perusteella.

12 Kalliri riitautti tämän epäämisen Dioikitiko Efeteio Athinonissa (Ateenan ylempi hallintotuomioistuin, Kreikka), joka hyväksyi hänen kanteensa ja katsoi, että presidentin asetuksen 4/1995 2 §:n 1 momentin f kohta, sellaisena kuin se on muutettuna presidentin asetuksen 90/2003 1 §:n 1 momentilla, on vastoin perustuslain mukaista sukupuolten tasa-arvoa koskevaa periaatetta, ja kumosi nämä säännökset.

13 Sisäasiainministeri ja opetus- ja uskontoasiain ministeri valittivat Dioikitiko Efeteio Athinonin päätöksestä ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

14 Näissä olosuhteissa Symvoulio tis Epikrateias (ylin hallintotuomioistuin, Kreikka) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko presidentin asetuksen 90/2003 1 §:n 1 momentti, jolla on muutettu presidentin asetuksen 4/1995 2 §:n 1 momenttia ja jonka nojalla poliisipäällystö- ja poliisikouluihin hakevien siviilitaustaisten ’(mies- ja naispuolisten) hakijoiden on oltava pituudeltaan vähintään 170 senttimetriä’ muiden vaatimusten lisäksi, direktiivien 76/207/ETY, 2002/73/EY ja 2006/54/EY säännösten mukainen, kun niissä kielletään kaikki sukupuoleen perustuva välillinen syrjintä mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa julkisella sektorilla (ellei tällainen tosiasiallisesti erilainen kohtelu johdu objektiivisesti perustelluista syistä, joihin ei liity minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää, ja ellei sillä mennä pidemmälle kuin on asianmukaista ja tarpeen toimenpiteellä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi)?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy ennen kaikkea, onko direktiivien 76/207 ja 2006/54 säännöksiä tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa kyseisen jäsenvaltion poliisikoulun valintakokeeseen osallistumisen edellytyksenä on hakijan sukupuolesta riippumatta 170 senttimetrin vähimmäispituus.

16 Aluksi on tarkistettava, kuuluuko pääasian oikeusriita näiden säännösten soveltamisalaan.

17 Tältä osin on todettava, että riita-asia koskee hallinnollisia toimia, jotka annettiin vuonna 2007 sen jälkeen, kun Kalliri oli tehnyt hakemuksen osallistuakseen Kreikan poliisipäällystö- ja poliisikoulujen valintakokeeseen lukuvuodelle 2007–2008.

18 Direktiivin 2006/54 33 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan direktiivin täytäntöönpanolle asetettu määräaika päättyi 15.8.2008.

19 Kyseisen direktiivin 34 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivi 76/207 kumottiin 15.8.2009 alkaen.

20 Näin ollen pääasian tosiseikkoihin ajallisesti sovellettavia eivät ole direktiivin 2006/54, vaan direktiivin 76/207 säännökset.

21 Direktiivin 76/207 1 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin tarkoituksena on toteuttaa jäsenvaltioissa miesten ja naisten tasa-arvoinen kohtelu mahdollisuuksissa työhön, uralla etenemiseen ja ammatilliseen koulutukseen.

22 Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa kielletään kaikki välitön tai välillinen sukupuoleen perustuva syrjintä julkisella tai yksityisellä sektorilla, julkiset laitokset mukaan lukien, siltä osin kuin kyse on työpaikan, itsenäisenä ammatinharjoittajana tehdyn työn tai toimen saamisen ehdoista, valinta- ja työhönottoperusteet mukaan lukien.

23 Tästä seuraa, että direktiiviä 76/207 sovelletaan henkilöön, joka yrittää päästä tiettyyn työhön, myös tämän työn valinta- ja työhönottoperusteiden osalta (ks. analogisesti tuomio 28.7.2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, 34 kohta).

24 Tilanne on tällainen Kallirin kaltaisen henkilön osalta, joka tekee hakemuksen osallistuakseen jäsenvaltion poliisikoulun valintakokeisiin.

25 Kun pääasiassa kyseessä olevassa lainsäädännössä säädetään, että alle 170 senttimetrin pituisia henkilöitä ei voida hyväksyä Kreikan poliisikoulun valintakokeisiin, sillä vaikutetaan näiden työntekijöiden työhönottoperusteisiin ja sen on näin ollen katsottava luovan sääntöjä direktiivin 76/207 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetuista työhönottoperusteista julkisella sektorilla (ks. analogisesti tuomio 13.11.2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, 30 kohta ja tuomio 15.11.2016, Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, 25 kohta).

26 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan kaltainen oikeusriita kuuluu direktiivin 76/207 aineelliseen soveltamisalaan.

27 On siis tutkittava, luodaanko pääasiassa kyseessä olevalla lainsäädännöllä tässä direktiivissä kiellettyä syrjintää.

28 Tältä osin on todettava, että kyseisessä lainsäädännössä kohdellaan hakijoita, jotka pyrkivät poliisikoulun valintakokeisiin, samalla tavalla heidän sukupuolestaan riippumatta.

29 Näin ollen kyseisellä lainsäädännöllä ei aiheuteta direktiivin 76/207 2 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitettua välitöntä syrjintää.

30 Kyseinen lainsäädäntö voi kuitenkin merkitä mainitun 2 artiklan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettua välillistä syrjintää.

31 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseessä on välillinen syrjintä silloin, kun kansallisen toimenpiteen, joka tosin on sanamuodoltaan neutraali, soveltaminen on tosiasiassa epäedullinen huomattavasti suuremmalle määrälle naisia kuin miehiä (ks. mm. tuomio 2.10.1997, Kording, C-100/95, EU:C:1997:453, 16 kohta ja tuomio 20.6.2013, Riežniece, C-7/12, EU:C:2013:410, 39 kohta).

32 Käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi itse päätöksessään, että huomattavasti suurempi määrä naisia kuin miehiä on pituudeltaan alle 170 senttimetriä, joten tätä lainsäädäntöä sovellettaessa naisia kohdellaan selvästi epäedullisemmin kuin miehiä siltä osin kuin kyse on pääsystä Kreikan poliisipäällystö- ja poliisikoulujen valintakokeeseen. Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevalla lainsäädännöllä luodaan välillistä syrjintää.

33 Direktiivin 76/207 2 artiklan 2 kohdan toisesta luetelmakohdasta seuraa, että tällainen lainsäädäntö ei muodosta direktiivissä kiellettyä välillistä syrjintää, jos kyseinen säännös on puolueettomasti perusteltavissa oikeutetulla tavoitteella ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

34 Vaikka on niin, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista, onko tällaisia perusteluja olemassa, unionin tuomioistuin, jolta on pyydetty kansallista tuomioistuinta hyödyttäviä vastauksia, voi kuitenkin kansallisen tuomioistuimen ratkaisua helpottaakseen antaa ohjeita (ks. vastaavasti tuomio 10.3.2005, Nikoloudi, C-196/02, EU:C:2005:141, 48 ja 49 kohta).

35 Käsiteltävässä asiassa Kreikan hallitus väittää, että pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön tavoitteena on, että Kreikan poliisi voi täyttää tehtävänsä mahdollisimman tehokkaasti, ja että vähimmäispituuden kaltainen tietty fyysinen soveltuvuus on tarpeellinen ja asianmukainen edellytys tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

36 On palautettava mieleen, että unionin tuomioistuin on jo todennut, että poliisivoimien toimintakyvyn ja moitteettoman toiminnan turvaaminen on oikeutettu tavoite (ks. yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL 2000, L 303, s. 16) – jonka rakenne, säännökset ja tarkoitus ovat hyvin laajalti verrattavissa direktiivin

76/207 vastaaviin – 4 artiklan 1 kohdan osalta 13.11.2014 annettu tuomio Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, 44 kohta ja 15.11.2016 annettu tuomio Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, 38 kohta).

37 On kuitenkin tarkistettava, onko pääasiassa kyseessä olevassa lainsäädännössä säädetyn kaltainen vähimmäispituutta koskeva vaatimus asianmukainen kyseisessä lainsäädännössä asetetun tavoitteen toteuttamiseksi, ja varmistettava, ettei sillä ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

38 Vaikka pitää paikkansa, että henkilöiden ja omaisuuden suojelemista, rikoksentekijöiden pidättämistä ja tarkkailua sekä ennalta ehkäisevää partiointia koskevat tehtävät voivat vaatia fyysisen voiman käyttöä ja edellyttää erityistä fyysistä soveltuvuutta, on kuitenkin niin, että tietyt poliisin tehtävät, kuten kansalaisten avustaminen tai liikenteen ohjaus, eivät ilmeisesti edellytä merkittävää fyysistä panosta (ks. vastaavasti tuomio 13.11.2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, 39 ja 40 kohta).

39 Lisäksi vaikka oletettaisiin, että kaikki Kreikan poliisin suorittamat tehtävät edellyttävät erityistä fyysistä soveltuvuutta, ei vaikuta siltä, että tällainen soveltuvuus liittyisi välttämättä vähimmäispituuteen ja että tätä lyhyemmiltä henkilöiltä se luonnostaan puuttuisi.

40 Tässä yhteydessä voidaan erityisesti ottaa huomioon se, että vuoteen 2003 saakka Kreikan lainsäädännössä edellytettiin Kreikan poliisipäällystö- ja poliisikoulujen valintakokeeseen pääsemiseksi miehiltä ja naisilta eri vähimmäispituutta, koska naisten osalta vähimmäispituudeksi oli vahvistettu 165 senttimetriä ja miesten osalta 170 senttimetriä.

41 Merkitykselliseltä vaikuttaa myös se Kallirin mainitsema seikka, että Kreikan puolustusvoimissa, satamapoliisissa ja rannikkovartiostossa miehiltä ja naisilta edellytetään eri vähimmäispituutta ja että viimeksi mainittujen osalta vähimmäispituus on 160 senttimetriä.

42 Joka tapauksessa on niin, että tavoite, johon pääasiassa kyseessä olevalla lainsäädännöllä pyritään, voidaan saavuttaa naisille vähemmän epäedullisilla toimenpiteillä, kuten poliisipäällystö- ja poliisikoulujen valintakokeeseen hakevien henkilöiden esivalinnalla, joka perustuu erityisiin kokeisiin, joissa heidän fyysinen kapasiteettinsa voidaan selvittää.

43 Tästä seuraa, että jollei tarkistuksista, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tehtävä, muuta johdu, mainittu lainsäädäntö ei ole perusteltu.

44 Näin ollen esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 76/207 säännöksiä on tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa kyseisen jäsenvaltion poliisikoulun valintakokeeseen pääsy edellyttää hakijalta hänen sukupuolestaan riippumatta 170 senttimetrin vähimmäispituutta, koska tämä lainsäädäntö on epäedullinen huomattavasti suuremmalle määrälle naisia kuin miehiä ja koska kyseinen lainsäädäntö ei ole asianmukainen eikä tarpeellinen sille asetetun oikeutetun tavoitteen toteuttamiseksi, mikä kansallisen tuomioistuimen on tarkistettava.

Oikeudenkäyntikulut

45 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9.2.1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 23.9.2002 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/73/EY, säännöksiä on tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa kyseisen jäsenvaltion poliisikoulun valintakokeeseen pääsy edellyttää hakijalta hänen sukupuolestaan riippumatta 170 senttimetrin vähimmäispituutta, koska tämä lainsäädäntö on epäedullinen huomattavasti suuremmalle määrälle naisia kuin miehiä ja koska kyseinen lainsäädäntö ei ole asianmukainen eikä tarpeellinen sille asetetun oikeutetun tavoitteen toteuttamiseksi, mikä kansallisen tuomioistuimen on tarkistettava.

Allekirjoitukset